

W549 SEDD UCHEL

W602 FFENS CEIRW

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd ichi allu cael taliad ar gyfer 'Sedd Uchel' a 'Ffens Ceirw', yn unol â'ch Contract. Mae croeso ichi newid y safon ond rhaid cael caniatâd Rheolwr eich Contract.

Seddau Uchel i Wyllo Ceirw

Rhaid defnyddio seddau uchel sydd wedi'u gwneud yn fasnachol o ddeunydd wedi'i alfaneiddio a rhaid eu defnyddio yn unol â Chanllawiau Arfer Da y Fenter Ceirw. I ddysgu rhagor am seddau uchel, darllenwch y canllaw hwn gan y Fenter Ceirw: www.thedeerinitiative.co.uk

Ffensys Ceirw

Rhaid adeiladu'r ffensys yn unol â'r hyn a ddisgrifir yn 'Forest Fencing' - www.forestresearch.gov.uk ac yn unol hefyd â rhywogaeth y ceirw.

Os ydych chi'n ystyried codi ffens ar draws Hawl Tramwy Cyhoeddus, mae'n bwysig eich bod yn gofyn i'r Awdurdod Priffyrdd Lleol (adran 147 Deddf Briffyrdd 1980) am ganiatâd cyn adeiladu ffens neu gamfa.

Rhaid defnyddio naill ai pren caled o goetir yng Nghymru neu bren meddal wedi'i drin dan bwysedd i adeiladu'r ffens. Gall Rheolwr eich Contract baratoi rhestr ichi o lefydd yng Nghymru lle gallwch gael pren meddal wedi'i drin o dan bwysedd neu bren caled. Bydd gofyn i'r pren bara o leiaf 10 mlynedd.

Peidiwch byth â defnyddio coed a llwyni fel pyst ffensio neu byst tynnu a pheidiwch â'u defnyddio chwaith i gynnal weiren bigog, staplau na netin.

Os ydych am godi ffens mewn Heneb Restredig neu Barc Hanesyddol Cofrestredig, mae'n bwysig eich bod yn gofyn am ganiatâd ymlaen llaw.

Rhaid i'r pren, y wifren, y netin a'r staplau a ddefnyddir i adeiladu'r ffens i gyd fod yn newydd. Mae'r taliad safonol yn cynnwys tâl i ddatgymalu, chwalu a difetha'r hen ffens. Rhaid i'r holl ddeunydd a safonau adeiladu gydymffurfio â'r manylebau isod yn ogystal ag â Safonau Prydeinig 1722 a 4102.

DEUNYDD AC ADEILADU - NETIN FFENS CEIRW

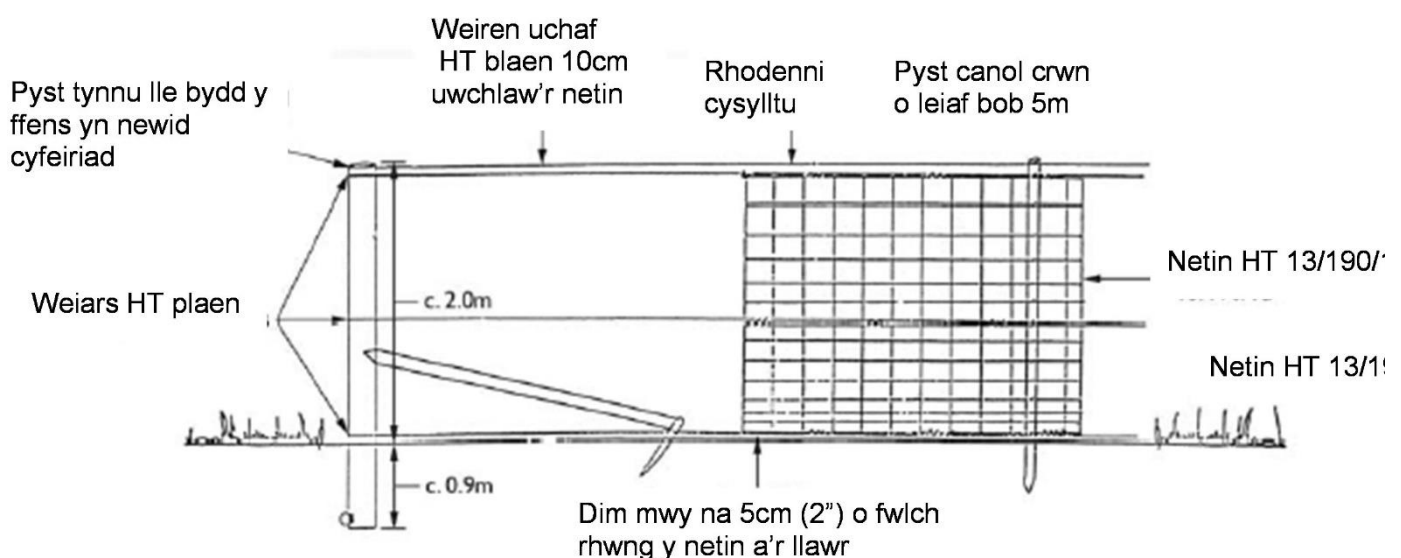
Pyst tynnu	3m x Diamedr pen uchaf 15cm fan leiaf	(10tr x 6")
Pwyslathau	2.75m x Diamedr pen uchaf 10-13cm; pren crwn	(9tr x 4-5")
Pyst canol	2.75m x diamedr pen uchaf 8cm-10cm; pren crwn	(9tr x 3-4")
Netin	Naill ai: Netin tra hydwyth: Neu: netin tra hydwyth ysgafn (LHT) (Mae LHT yn arbennig o addas i ddiogelu coedlan wedi'i bondocio)	HT/13/290/15 LHT/13/190/15
Weiren uchaf	1 x 12½g weiren blaen tra hydwyth	
Weiren ganol	3 a 12½g weiren blaen tra hydwyth	
Staplau	4cm (1½") 8g	
Uchder	1.9m – 2m (6 tr 4" – 6tr 6")	

Adeiladu

Rhaid gosod pyst tynnu ble mae'r ffens yn newid cyfeiriad (ar i fyny neu ar draws) neu o leiaf bob 200m (tua 600tr). Dylech eu palu neu eu morthwyllo o leiaf 90cm (3tr) i'r pridd. Hoeliwch y pwyslath, wedi'i ricio, wrth y postyn tynnu a'i sefydlogi â phlât gwthio wedi'i lifio 50cm x 38cm x 76cm (1tr 9" x 1½" x 3"). Dylid gosod pyst canol o leiaf bob 5m (16tr 6").

Gofalwch fod y netin wedi'i dynnu'n dynn ac nad oes mwy na 5cm (2") o fwllch rhwng gwaelod y netin a'r llawr. Gosodwch y weiren uchaf 10cm (4") uwchlaw top y netin. Dylai'r weiren waelod redeg ar hyd gwaelod y netin; dylai'r weiren ganol redeg 1m (3tr4") o'r llawr a dylai'r weiren dop redeg ar hyd top y netin. Rhwymwch bob llinyn weiar yn sownd wrth y netin gan ddefnyddio staplau cau neu rodenni cysylltu.

**DIAGRAM
Netin Ceirw**

W595 FFENS POSTYN A WEIAR GYDA NETIN STOC

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd ichi allu cael taliad ar gyfer 'Ffens Postyn a Weiar gyda Netin Stoc', yn unol â'ch Contract. Os ydych am newid y safon, rhaid cael caniatâd Llywodraeth Cymru.

Bydd angen caniatâd neu drwydded arnoch cyn dechrau rhai eitemau gwaith o dan Contract. Gofalwch eich bod yn gwneud y gwaith hwnnw yn unol â'r drwydded neu'r caniatâd.

Rhaid i bren y ffens fod naill ai yn bren caled neu'n bren meddal sydd wedi'i drin o dan bwysedd.

Peidiwch â defnyddio coed na llwyni fel pyst terfyn neu ffensio a pheidiwch chwaith â'u defnyddio i gynnal weiren, staplau na netin.

Rhaid i'r pren, y wifren, y netin a'r staplau a ddefnyddir i adeiladu'r ffens i gyd fod yn newydd. Mae'r taliad safonol yn cynnwys tâl i ddatgymalu, chwalu a difetha'r hen ffens. Rhaid i'r holl ddeunydd a safonau adeiladu gydymffurfio â'r manylebau isod yn ogystal ag â Safonau Prydeinig 1722 a 4102.

Postyn a Weiren â Netin

Rhaid diogelu'r netin trwy ei alfaneiddio ac rhaid gosod o leiaf un llinyn o weiar uwchlaw top y netin.

Ni ddylai'r weiren dop fod yn llai na 1.05m o'r llawr. Lle bydd gwartheg neu ddefaid yn rhoi llawer o bwysau ar y ffens, dylech roi ail llinyn o weiar uwch ben y netin yn ogystal â weiren ychwanegol o dan y netin. Ar ffens sy'n ffinio â llwybr neu ffordd gyhoeddus, rhaid i'r weiren uchaf fod yn weiren blaen neu rhaid gosod llinyn arall o weiren blaen wrth du allan y pyst sydd agosaf i'r llwybr.

Bydd gan y pyst tynnu groestoriad o 12.5cm fan leiaf a byddant o leiaf 2m o hyd. Bydd o leiaf 1m o hwnnw o dan ddaear oni bai bod Llywodraeth Cymru'n cytuno'n wahanol. Rhaid rhoi pyst tynnu ym mhen llinell y ffens a phob 100m neu lai yng nghanol y ffens. Rhaid gosod pyst tynnu hefyd bob tro y mae'r tir yn mynd i fyny neu i lawr neu'n newid cyfeiriad.

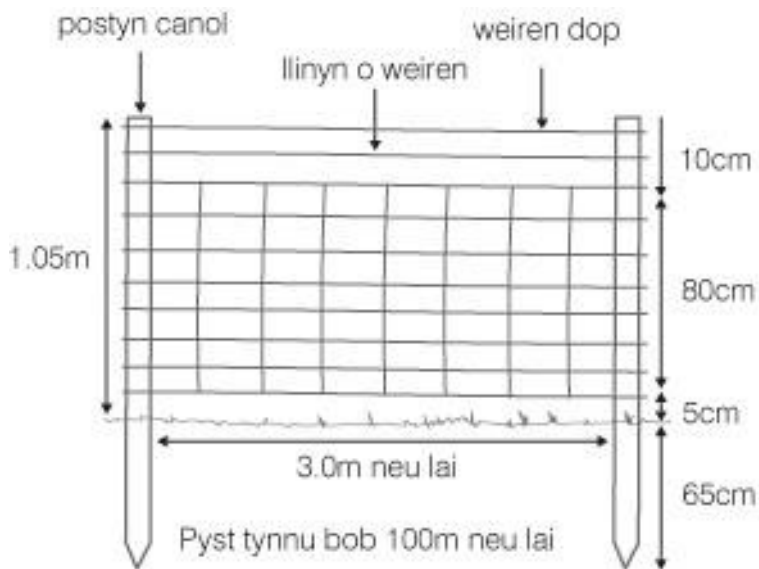
Rhaid rhoi pwyslathau (strytiau) ar y pyst sydd ymhen llinell y ffens a phan fydd y tir yn mynd i fyny neu i lawr neu'n newid cyfeiriad. Bydd gan y pwyslathau ddiamedr o 6.5cm neu fwy a rhaid eu sefydlogi â naill ai blât sylfaen neu bostyn canol mewn lle addas.

Ni ddylai pyst canol fod â diamedr o lai na 6.5cm (pyst crwn a phren wedi'i dorri) a dylent fod o leiaf 1.7m o hyd. Mae pyst hanner crwn yn gwneud y tro cyn belled â'u bod yn mesur o leiaf 6.5cm o bwynt canol yr ochr sydd wedi'i llifio i bwynt canol yr ochr gron.

Rhaid gosod y pyst canol bob 3m neu lai. Rhaid defnyddio staplau wedi'u galfaneiddio i gysylltu pob weiren wrth y pyst. Ni ddylai'r weiren dop fod yn llai na 1.05m o'r llawr.

Rhaid cysylltu'r netin a'r weiar wrth y pyst â staplau wedi'u galfaneiddio.

Enghraifft o Ffens Postyn a Weiren â Netin

W600 GATIAU CAEAU (PREN MEDDAL)

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd ichi allu cael taliad ar gyfer 'Gatiau caeau - pren meddal', yn unol â'ch Contract. Os ydych am ddefnyddio dulliau neu arddulliau lleol traddodiadol sy'n wahanol i'r safon, mae croeso ichi wneud hynny, ond os ydych am newid y safon yn sylweddol, rhaid cael caniatâd Llywodraeth Cymru cyn dechrau ar y gwaith.

Rhaid adeiladu'r gât a'r cilbyst o bren meddal sydd wedi'i drin o dan bwysedd. Peidiwch â defnyddio deunyddiau ail law oni bai bod amgylchiadau eithriadol, a rhaid i Lywodraeth Cymru eu cymeradwyo ymlaen llaw.

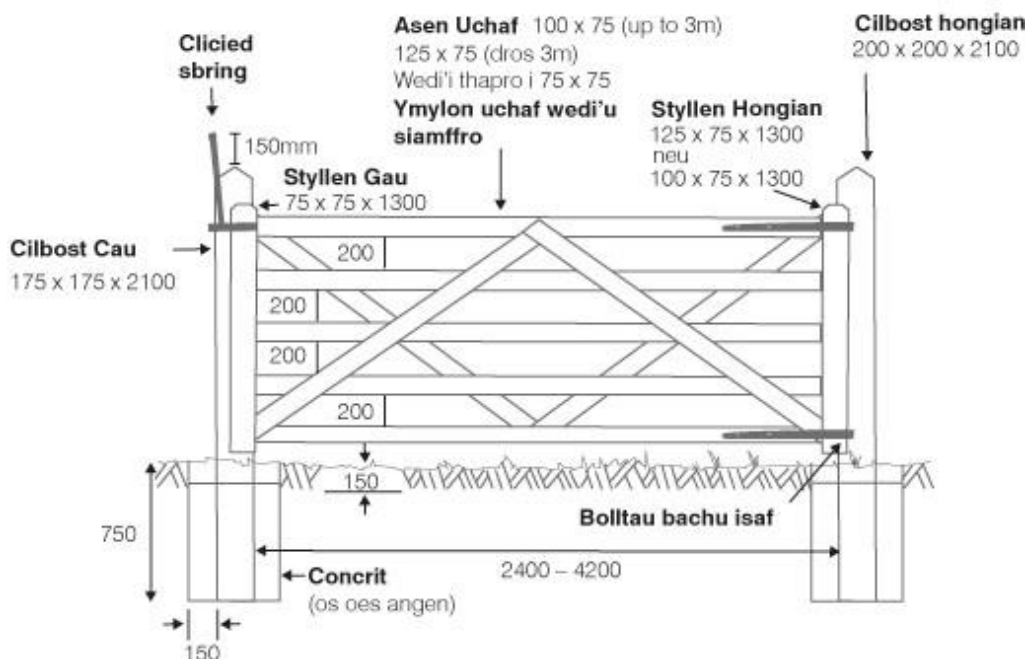
Rhaid i bob gât cae o bren gydymffurfio â'r disgrifiad ar y dudalen nesaf yn ogystal ag â Safon Brydeinig 3470.

Rhaid i gatiau caeau o bren fod o leiaf 2.4m o led, ond ddim mwy na 4.2m. Os ydy'r bwlech yn fwy 4.2m, rhaid gosod dwy ddalen. Rhaid adeiladu gatiau caeau o bren sydd wedi'i dorri'n ddarnau yn unol â'r dimensiynau yn y tabl isod.

Rhaid hongian pob gât cae o bren ar gilbyst pren oni bai'ch cytuno'n wahanol gyda Llywodraeth Cymru. Rhaid i bob postyn fod o leiaf 2.1m o hyd. Bydd gan bob post hongian groestoriad o 200mm x 200mm fan leiaf a bydd gan byst cau groestoriad o 175mm x 175mm. Rhaid gosod pob cilbost yn gywir yn y pridd, gan ddefnyddio concrit os oes angen. Gosodwch y bachau a'r cliciedau ar y postyn yn ôl y gofyn.

Peidiwch â defnyddio pyst hongian na physt cau yn byst tynnu ar gyfer ffensys. Dylech ddefnyddio darn byr o bren hollt i ffurfio pwyslath (*stryt*) llorweddol rhwng postyn y gât (neu gilbost) a'r postyn tynnu agosaf.

Enghraifft o gât cae o Bren (pren meddai).

W615 - W632 AIL STOCIO

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y mae'n rhaid i'r gwaith ei bodloni i chi allu cael arian ar gyferopsiynau plannu newydd ac ailstocio:-

W615 - Ail stocio sylfaenol - uwch na 350 medr

W618 - Ail stocio sylfaenol - rhwng 250 - 350 medr

W619 - Ail stocio sylfaenol - o dan 250 medr

W631 - Ail stocio: Coed Llydanddail - PAWS a.y.y.b

W632 - Ail stocio - Coed Llydanddail - holl safleoedd eraill

Edrychwchareichcontract i weld pa opsiwnsy'nberthnasoli chi.

Ystyr **ail stocio** yw plannu coed a llwyni newyddmewn ardaloedd lle mae'r coed wedi'u torri. Rhaid ichi gyfeirio hefyd at y gofynion ailstocio manwl sy'n rhan o'r contract hwn. Maent i'w gweld naill ai ar ddechrau'r adran hon, 'Manylebau Technegol ar gyfer Gwaith Cyfalaf', neu oddi fewn yr Atodlen y Contract.

Amseriad

Yn draddodiadol, mae'r tymor plannu'n para o 1 Hydref tan 30 Mawrth. Ar diroedd uwch, gall y tymor ail stociobara tan ddiwedd mis Ebrill. Byddwch wedi cael blwyddyn galendr gan y Cynllun i gwblhau'r gwaith. Gallwch drefnu ail stocio yn syth ar ôl cwmpo'r coed neu rai blynyddoedd wedi hynny; bydd hynny'n dibynnu ar y safle ond byddai'n syniad da cwblhau ei ail stociocyn i'r safle gael ei lethu gan dyfiant.

Paratoi'r Tir

Cyn belled â'i fod yn lân iawn, gallwch blannu'r coed heb baratoi'r safle, ond fe fyddai'n syniad da ichi wneud peth gwaith. Efallai y bydd angen codi/gwasgaru brigau ac ati ar ôl torri'r coed. Efallai y byddhaen drwchus o nodwyddau conwydd a llystyfiant; dylech eu trin i ddinoethi'r pridd er mwyn i chi ail stocio'r safle cyfan. Os ydy'r tir yn wlyb, yna dylech ei ddraenio neu ffurfio twmpathau plannu. Ar safleoedd bach, gallwch wneud hyn â llaw, ond peiriant tyrchu â thraciau yw'r peiriant gorau ar gyfer y math hwn o waith fel arfer ar safleoedd mwy. Mae'n bwysig eich bod yn rheoli unrhyw dyfiant trwchus cyn ail stocio gan ei bod hi'n haws ac yn rhatach gwneud hynny cyn nag ar ôl ail stocio.

Rhywogaethau

Bydd eich contract yn nodi rhywogaethau'r coed a pha ganran o bob uny dylech eu plannu. Os oes unrhyw beth yn aneglur, holwch Llywodraeth Cymru. Dylech gymryd ffactorau fel pridd a nodweddion tyfu pob coeden wrth eu dewis. Wrth blannu cymysgedd o goed, dylech blannu gwahanol rywogaethau dros y llain ailstocio gyfan mewn grwpiau o rywogaethau unigol o 5-25 o goed. Dylech ystyried maint y grŵp.

Oherwydd clefyd y coed ynn (*Chalara fraxinea*), ni ddylech gynnwys coed ynn yn eich cymysgedd ar gyfer coetir nac ar gyfer creu neu adfer perth/gwrych. Ar gyfer coed sy'n tyfu'n arafach - fel coed deri - plannwch grŵp o ddigon o faint i sicrhau nad ydyn nhw'ncael eu cysgodi gan rywogaeth sy'n tyfu'n gynt.

Prynu Coed

Os oes angen ichi brynu llawer o goed, efallai mai meithrinfa goed arbenigol fyddai'ch dewis gorau. Ar gyfer elfennau coetir y Cynllun, defnyddiwch drawsblaniadau yn hytrach na choed chwip neu goed hirgyff.

Daw coed o feithrinfeydd mewn ffurfiau gwahanol;

Gwreiddiau Moel - codir y coed o'r pridd, ysgwydir y pridd o'r gwreiddiau'u pacio'n fwndeli. Gwreiddiau moel sy'n cael eu defnyddio amlaf ar gyfer ail stocio ond maeangen eu storio a'u trin yn ofalus.

Mewn Celloedd - Plygiau - yn cael eu tyfu mewn plygiau cul o wreiddiau mân a phridd mewn padelli plastig. Maen nhw'n ymestyn y tymor tyfu bob pen gan fod y gwreiddiau'n gallu tyfu yn y plwg pridd ac mae'r plwg yn amddiffyn y planhigyn rhag difrod wrth ei blannu.

Mewn pot - mae'r coed mwyaf a rhai llwyni a choed addurnol fel celyn fel arfer yn cael eu tyfu mewn potiau unigol. Yn ddull drutach ac yn cymryd mwy o le, ond yn rhoi'r un hyblygrwydd â phlygiau.

Maint y Goeden

Mae coed rhwng 10 a 60cm o daldra ar gael. Mae meithrinfeydd yn eu rhannu'n fandiau er enghraifft: 20-40cm neu 40-60cm. Ar gyfer ailstocio, dewiswch goeden gref 40-60cm o uchder a chanddi system wreiddiau dda.

Trin y coed

Ceisiwch fod yno pan fydd y llwyth o goed yn cyrraedd i sicrhau eu bod mewn cyflwr da. **Cadwch y gwreiddiau dan orchudd trwy'r amser cyn eu plannu rhag i chi eu niweidio neu rhag iddynt sychu.** Er na fydd oerfel yn debygol o wneud drwg iddynt, gall haul twym neu unrhyw beth all eu sychu, fel gwynt o'r dwyrain, eu niweidio'n gyflym iawn neu hyd yn oed eu lladd. Os na allwch eu plannu ar unwaith, palwch ffos cyn iddynt gyrraedd a storiwch y planhigion ynddi gyda'r gwreiddiau wedi'u gorchuddio er mwyn eu cadw'n llaith ac oer. Amddiffynnwch y planhigion rhag anifeiliaid, gan gynnwys cwningod ac ysgyfarnogod.

Bylchau rhwng Coed

Ar gyfer ail stocio o dan, caiff nifer y coed ei ddangos fel ffigur yr hectar.

1600/ha = bwlch o 2.5m rhwng y coed (Dim ond 632 - Ail stocio glannau afon) 2500/ha = bwlch o 2.0m rhwng y coed (Pob gweithgaredd ail stocio heblaw 632)

Wrth blannu coed llydanddail brodorol, gallwch amrywio maint y bwlch - llai o fwch mewn rhai manau, mwy o fwch mewn manau eraill, cyn belled â bod y nifer yr hectar yn aros yr un fath.

Os ydy'ch safle'n cynnwys tir agored heb ei fapio, dylech leihau nifer y coed i gymryd hyn i ystyriaeth i wneud yn siŵr bod gennych y nifer gofynnol o goed ym mhob hectar.

Cysgod Coed

Pan gaiff darnau mwy o dir eu hail stocio, yn enwedig â choed conwydd, mae'r coed yn cael eu

plannu heb fwy o amddiffyniad. Ceir cwningod, ysgyfarnogod a llygod y gwair ar y rhan fwyaf o safleoedd ac fe'ch cynghorir i roi llewys coed ar goed llydanddail i leihau'r difrod. Mae llawer mathau o lewys coed ar gael, o rai sbeiral i lewys plastig solid y bydd angen pyst a chlymau arnoch i'w cynnal. Gall cysgod coed helpu tyfiant coed yn y blynyddoedd cyntaf, ei gwneud yn haws eu cynnal a sicrhau nad yw mamaliaid neu redyn yn gallu gwneud niwed i'r coed.

Diogelu coed rhag Da Byw

Rhaid amddiffyn safleoedd ail stocio rhag da fferm a cheirw trwy ddefnyddio ffens derfyn addas.

Diogelu Coed rhag Pryfed

Er bod pryfed yn gallu ymosod ar safle newydd eiblannu, nid yw'n beth cyffredin ac fel arfer ni fydd angen ichi ei ystyried.

Ar safleoedd ailstocio, gwiddonyn mawr y pinwydd (*Hylobiusabietis*) yw'r pla mwyaf ar goed ifanc. Mae'n magu ar foncyff coed conwydd ond gall symud yn bell a bwydo ar goed a llystyfiant o bob math. O dan yr amodau iawn, gall y colledion fod yn fawr felly dylech ddatblygu cynllun i'w rheoli.

Os ydych yn rhagweld y cewch broblem, holwch arbenigwr. Mae amrywiaeth o fesurau ffisegol, biolegol a chemegol ar gael i'w rheoli. Yr ateb mwyaf ymarferol yw chwistrellu'r coed â phryfladdwr cymeradwy, a hefyd prynu coed sydd wedi'u trin â phryfladdwr cyn iddynt adael y feithrinfa. Mae ystyriaethau amgylcheddol amlwg ynghlwm wrth ddefnyddio pryfladdwr a bydd angen eu pwysu a mesur ag amcanion eraill. Defnyddiwch gynnyrchcemegolcymeradwy yn unig a dim ond pobl gymwys ddylai eu gwasgaru.

Gofalu am goed a llwyni

Tan y gwnaiff y coed dyfu'n ddigon mawr i dyfu heb help, bydd angen gofal arnyn nhw os ydych am eu gweld i gyd yngoroesi. Y cyfnod pwysicaf yw'r tair blynedd ar ôl eu plannu, ond gall y cyfnod hwnnw, o dan amodau llwm neu oherwydd diffyg gofal, bara am bum mlynedd a mwy. Mwy'n y byd o ofal a roddir wrth blannu ac i amddiffyn a gofalu am y goeden, mwyaf tebygol y bydd y goeden o gydio'ngyflym.

Coed yn lle coed sy'n marw

Dylech asesu'r safle ail stociobob diwedd haf. Dylech blannu coed yn lle unrhyw goed marw yn yr hydref neu'r gwanwyn dilynol. Chwiliwch am batrwm i'r colledion o ran math o dir neu rywogaeth. Os ydy'r colledion yn fwy na 10-15%, ac os nad oes achos amlwg, holwch eich Cyngorydd Coetiram gyngor.

Chwynnu

Mae'n bwysig iawn rheoli chwyn gan eu bod yn cystadlu am ddŵr a maethynnau â choed, yn enwedig os nad yw'r coed wedi datblygu gwreiddiau helaeth. Byddai'n syniad da ichi ailstocio cyn bod unrhyw chwyn yn cydio er mwyn lleihau gwaith i chi'ch hun yn y dyfodol. Gall llystyfiant tal fel rhedyn a mieri wneud niwed corfforol i'r coed a bydd angen eu torri fel arfer â llaw neu beiriant, er y gallwch chwistrellu rhedyn. Mae torri neu strimio glaswellt fel arfer yn golygu bod y borfa'n tyfu'n ôl yn gryfach. Clwt-chwynufelly yn aml yw'r ffordd fwyaf effeithiol. Dim ond cynnyrch cemegol

trwyddedig y cewch eu defnyddio a rhaid gofyn i weithwyr cymwys eu chwistrellu. Weithiau cewch ddefnyddio matiau plastig, cardfwrdd neu fatiau gwiall lle nad yw'n bosibl i chi chwynnu â chemegau, fel ffermydd organig.

Llewys a chysgod

Mae angen edrych arnynt yn rheolaiddi wneud yn siŵr eu bod yn sâff. Mae llystyfiant yn gallu tyfu i fyny'r tiwbiau a'r llewys a rhaid gofalu bod y tiwbiau'n cyffwrdd â'r llawr rhag i gwningod a llygod allu cael at goesau'r coed. Er eu bod fel arfer yn fiogdiraddiadwy, gallent gael effaith ddrwg ar dyfiant a sefydlogrwydd y coed pe baech yn eu gadael. Felly dylech eu tynnu cyn gynted ag nad oes eu hangen.

W615 AIL STOCIO SYLFAENOL > 20ha > UWCH NA 350 MEDR

Rhaid ichi gyfeirio hefyd at y gofynion ailstocio manwl sy'n rhan o'r contract hwn. Maent i'w gweld naill ai ar ddechrau'r adran hon, 'Manylebau Technegol ar gyfer Gwaith Cyfalaf', neu oddi fewn Atodlen y Contract.

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y mae'n rhaid i'r gwaith ei bodloni.

Gofynion ailstocio

Rhaid plannu o leiaf 10% o'r compartment â choed llydanddail.

Gallwch blannu gweddill y compartment (hyd at 90%) â choed llydanddail, coed conwydd neu gymysgedd o'r ddau. Rhaid plannu o leiaf ddwy rywogaeth o goed - heb i'r un rhywogaeth orchuddio mwy na 65% o'r compartment.

Ni fydd mwy na 10% o'r compartment o dan brysgwydd (e.e. cyll). Peidiwch â defnyddio prysgwydd i gyfrif at yr arwynebedd o goed llydanddail rydych am eu plannu.

Rhaid plannu o leiaf 2500 o goed yr hectar a byddant i gyd yn fyw ar ddiwedd y cyfnod cynnal neu pan fydd y canopi wedi cau.

W618 AIL STOCIO SYLFAENOL - > 20ha > RHWNG 250 - 350 MEDR

Rhaid ichi gyfeirio hefyd at y gofynion ailstocio manwl sy'n rhan o'r contract hwn. Maent i'w gweld naill ai ar ddechrau'r adran hon, 'Manylebau Technegol ar gyfer Gwaith Cyfalaf', neu oddi fewn Atodlen y Contract.

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y mae'n rhaid i'r gwaith ei bodloni.

Gofynion ailstocio

Rhaid plannu o leiaf 10% o'r compartment â choed llydanddail.

Gallwch blannu gweddill y compartment (hyd at 90%) â choed llydanddail, coed conwydd neu gymysgedd o'r ddau. Rhaid plannu o leiaf dair rhywogaeth o goed - heb i'r un rhywogaeth orchuddio mwy na 65% o'r compartment.

Ni fydd mwy na 10% o'r compartment o dan brysgwydd (e.e. cyll). Peidiwch â defnyddio prysgwydd i gyfrif at yr arwynebedd o goed llydanddail rydych am eu plannu.

Rhaid plannu o leiaf 2500 o goed yr hectar a byddant i gyd yn fyw ar ddiwedd y cyfnod cynnal o 10 mlynedd neu pan fydd y canopi wedi cau.

W619 AIL STOCIO SYLFAENOL <5ha - O DAN 250 MEDR

Ar gyfer ailstocio compartmentau lle mae mwy na 50% o'r compartment o dan 250 metr uwchlaw lefel y môr (e.e. 1.4ha (54%) o'r compartment 350 metr uwchlaw lefel y môr ac 1.2 ha (46%) islaw 250m).

Rhaid ichi gyfeirio hefyd at y gofynion ailstocio manwl sy'n rhan o'r contract hwn. Maent i'w gweld naill ai ar ddechrau'r adran hon, 'Manylebau Technegol ar gyfer Gwaith Cyfalaf', neu oddi fewn Atodlen y Contract.

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y mae'n rhaid i'r gwaith ei bodloni.

Gofynion ailstocio

Rhaid plannu o leiaf 10% o'r compartment â choed llydanddail.

Gallwch blannu gweddill y compartment (hyd at 90%) â choed llydanddail, coed conwydd neu gymysgedd o'r ddau. Rhaid plannu o leiaf dair rhywogaeth o goed - heb i'r un rhywogaeth orchuddio mwy na 65% o'r compartment.

Ni chewch blannu mwy na 40% o'r compartment â choed Sbrîws Sitka.

Ni fydd mwy na 10% o'r compartment o dan brysgwydd (e.e. cyll). Peidiwch â defnyddio prysgwydd i gyfrif at yr arwynebedd o goed llydanddail rydych am eu plannu.

Rhaid plannu o leiaf 2500 o goed yr hectar a byddant i gyd yn fyw ar ddiwedd y cyfnod cynnal o 10 mlynedd neu pan fydd y canopi wedi cau.

W631 AIL STOCIO: COED LLYDANDDAIL BRODOROL

Ar gyfer ailstocio (ailblannu) compartmentau sydd wedi cael eu torri ac sydd â chymysgedd o goed llydanddail brodorol cymysg.

Mae'r opsiwn Gwaith Cyfalaf hwn yn gofyn am blannu'r safle i gyd ag amrywiaeth o Goed Llydanddail Brodorol. Dylai'r gymysgedd fod yn gynhenid i'r safle a chydymffurfio â'r mathau a restrir yn adran 7 o Ddeddf Amgylchedd (Cymru) 2016 ([gwefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru](#)). Bydd hyn yn adlewyrchu mathau Cynlluniau Gweithredu Cynefinoedd blaenorol fel coetiroedd deri yr ucheldir a choetiroedd llydanddail cymysg llawr gwlad. Cewch ragor o wybodaeth am y gymysgedd rhywogaethau ar gyfer y cynefinoedd hyn ar [wefan Forest Research](#).

Rhaid ichi gyfeirio hefyd at y gofynion ailstocio manwl sy'n rhan o'r contract hwn. Maent i'w gweld naill ai ar ddechrau'r adran hon, 'Manylebau Technegol ar gyfer Gwaith Cyfalaf', neu oddi fewn Atodlen y Contract.

Gofynion ailstocio

Yn ôl yr opsiwn Gwaith Cyfalaf hwn, plannwch y compartment â chymysgedd o goed llydanddail brodorol sy'n addas i'r ardal.

Ni fydd mwy na 20% o'r compartment o dan brysgwydd (e.e. cyll).

Rhaid plannu o leiaf 2500 o goed yr hectar a byddant i gyd yn fyw ar ddiwedd y cyfnod cynnal o 10 mlynedd neu pan fydd y canopi wedi cau.

W632 AIL STOCIO - COED LLYDANDDAIL - HOLL SAFLEOEDD ERAILL

Ar gyfer ailstocio (ailblannu) compartmentau sydd wedi cael eu torri ac sydd â chymysgedd o goed llydanddail brodorol cymysg a choed llydanddail estron, mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y mae'n rhaid i'r gwaith ei bodloni.

Rhaid ichi gyfeirio hefyd at y gofynion ailstocio manwl sy'n rhan o'r contract hwn. Maent i'w gweld naill ai ar ddechrau'r adran hon, 'Manylebau Technegol ar gyfer Gwaith Cyfalaf', neu oddi fewn Atodlen y Contract.

Gofynion ailstocio

Rhaid plannu o leiaf 80% o'r safle â chymysgedd o goed llydanddail brodorol.

Gallwch blannu'r 20% sy'n weddill â naill ai coed llydanddail brodorol neu estron.

Ni fydd mwy na 20% o'r compartment o dan brysgwydd (e.e. cyll).

Rhaid plannu o leiaf 2500 o goed yr hectar a byddant i gyd yn fyw ar ddiwedd y cyfnod cynnal o 10 mlynedd neu pan fydd y canopi wedi cau.

W654 RHEOLI MIERI / PRYSG – CHWISTRELLYDD CEFN

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd ichi allu cael taliad ar gyfer 'Rheoli Mieri/Prysg - Chwistrellydd Cefn', yn unol â'ch Contract.

Mae'r fiaren yn rhywogaeth frodorol lwyddiannus a chyffredin iawn sy'n tyfu mewn amrywiaeth o gynefinoedd ledled Prydain, gan gynnwys mewn coetir, gwaun, twyni, corysdd a glaswelltir. Mae nifer o nodweddion iddi all esbonio'i llwyddiant: mae'n oroesi'n hir yn y banc hadau; gall luosogi'n gyflym trwy doriadau; mae'n lled-fythwyrdd - mewn gaeafau mwyn, nid yw coesynnau'r flwyddyn gyntaf yn colli'u dail; mae adar yn ei lledaenu ymhell. Ond o dan amodau ffafriol, gall dyfu'n llwyni trwchus a llethu rhywogaethau eraill.

Gyda chytundeb Rheolwr eich Contract, cewch ei rheoli â chemegau trwy ddefnyddio chwistrellydd cefn. Peidiwch â defnyddio'r dull hwn os ydy'r prysg neu'r mieri'n dalach na'ch gwasg gan na fydd yn effeithiol iawn. Mae'r dull hwn yn ddefnyddiol ar gyfer darnau bach o dir ond mae'n waith blinderus gan fod y chwistrellydd yn drwm, bydd angen ei ail-lenwi'n rheolaidd ac mae'n waith caled cadw'r bwm dros y mieri.

Bydd angen ichi gytuno ymlaen llaw â Llywodraeth Cymru cyn defnyddio unrhyw gemegyn arall heblaw Glyphosate ond pa gemegyn bynnag a ddefnyddir, rhaid ei fod wedi'i gymeradwyo i'w ddefnyddio ar fieri ac ar gyfer y dull a ddefnyddir. Dilynwch y cyfarwyddiadau ar label y gwneuthurwr.

Defnyddio Chwynladdwyr

Gofalwch eich bod yn defnyddio chwynladdwr at y diben a thrwy'r dull sydd wedi'u hargymell ar y label.

Wrth weithio ger cyrsiau dŵr, defnyddiwch blaladdwr sydd wedi'i gymeradwyo at y diben hwnnw gan ddilyn cyfarwyddiadau'r gwneuthurwr. Bydd angen caniatâd Asiantaeth yr Amgylchedd i chwistrellu wrth lan afon.

Dilynwch y 'Cod Gwyrdd' (Y Cod Ymarfer Cymeradwy ar gyfer Defnyddio Plaladdwyr yn Ddiogel ar Ffermydd a Daliadau, MAFF, 1998).

W663 RHEOLI RHODODENDRON (DAN 1.5m)

W670 RHEOLI RHODODENDRON (DROS 2.5m)

W671 RHEOLI RHODODENDRON (RHWNG 1.5 A 2.5m)

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd ichi allu cael taliad ar gyfer 'Rheoli Rhododendron - Dan 1.5m, Dros 2.5m a Rhwng 1.5 a 2.5m', yn unol â'ch Contract. Os ydych am ddefnyddio dulliau neu arddulliau lleol traddodiadol sy'n wahanol i'r safon, mae croeso ichi wneud hynny, ond os ydych am newid y safon yn sylweddol, rhaid cael caniatâd Rheolwr eich Contract.

Yn ei flodau, mae'r rhododendron (*Rhododendron ponticum*) yn llwyn tlws a chafodd ei blannu'n helaeth mewn gerddi yn y gorffennol o'r herwydd. Mae'n blanhigyn sy'n ymledu'n rhwydd ac yn gyflym i feddiannu amrywiaeth o gynefinoedd gan gynnwys coetir, gweunydd a chorsydd. Y gwynt sy'n gwasgaru'r hadau, gyda rhyw 20,000 ohonynt mewn gram. Ychydig iawn o anifeiliaid ac adar sy'n byw mewn llwyni trwchus o rododendron a phrin iawn yw'r planhigion sy'n gallu goroesi o dan gysgod y canopi trwchus o ddail. Mae'n hanfodol codi rhododendron a'u rhwystro rhag creu rhagor o ddifrod i'r cynefin.

Rhoddir taliadau cyfalaf ar gyfer rheoli rhododendron ond rhaid llunio cynllun rheoli gyda Rheolwr eich Contract yn gyntaf. Diben y taliad yw talu am gost clirio'r safle ac yna trin unrhyw ailgyfiant wedi hynny â chwynladdwr, neu drin coesau'r llwyni ac yna sbot-drin unrhyw egin a fethwyd. Mae'n debygol y gelwch egin newydd am nifer o flynyddoedd ar ôl clirio'r tir y tro cyntaf. Bydd gofyn ichi eu codi nhw â llaw rhag iddynt gydio.

Dulliau Rheoli

Bydd rhaglen reoli effeithiol yn debygol o olygu cyfuniad o ddulliau gwahanol, gan ddibynnu ar leoliad a maint y planhigion.

Torri

Yn achos planhigion sy'n dalach nag 1.5 metr a lle bo'r rhododendron yn tyfu'n rhy drwchus i'w chwistrellu â chwynladdwr, dylech eu torri gan adael bonyn na fydd yn fwy na 10cm o'r llawr. Yr un diwrnod, ac o fewn rhai oriau os medrwch, rhowch chwynladdwr ar y bonyn. Gwnewch bentwr o'r torion a'u gadael i bydru neu eu llosgi. Gofalwch fod y tân yn ddigon pell oddi wrth y coed rhag rhuddo'u dail a'u rhisgl.

Ar rai adegau o'r flwyddyn, nid yw torri i'r bôn yn driniaeth effeithiol. Dylech osgoi gwneud rhwng dechrau Chwefror a chanol Ebrill (pan fydd y nodd yn codi) a rhwng canol Awst a diwedd mis Hydref.

Ar ôl cyfnod o 18 i 24 mis neu pan fydd digon o ailgyfiant, dylech ei chwistrellu â chwynladdwr fel ag a ddisgrifir isod (gweler chwistrellu â chwynladdwr). Dylech chwistrellu unrhyw ail gyfiant eto yn y flwyddyn ganlynol.

Trin y Goes

Mae trin y goes neu chwistrellu'r goes yn ddull syml ac effeithiol, yn enwedig os oes gennych

llwyn ag ond ychydig o goesau a bod gan y coesau hynny ddiamedr o 3cm neu fwy. Bydd gofyn ichi ddrilio tyllau 8-12 cm o ddiamedr mor fertigol fyth â phosibl wrth fonyn pob coesyn. Bydd angen nifer o dyllau, 10cm rhwng pob un, os ydy'r coesyn yn fawr. Bydd gofyn i'r tyllau fod yn ddigon dwfn i gymryd 1ml o chwynladdwr.

Dylech gymysgu'r glyphosate (Roundup Biactive neu ei debyg) (20%) mewn dŵra rhoi lliw llysiuol cryf ynddo. Bydd angen cymysgedd o 50% o chwynladdwr ar llwyni mawr. Defnyddiwch declyn fel sbot-ddryll neu chwistrell milfeddygol i lenwi'r tyllau. Rhwng baent ar bob llwyn sydd wedi'i drin, neu ei adnabod fel arall rhag colli llwyni neu eu trin ddwywaith. I gael y canlyniad gorau, peidiwch â thrin rhwng Mawrth a dechrau Mehefin gan fod y nodd yn codi bryd hynny.

Ar ôl ei drin, rhaid torri'r llwyn â llaw wedi iddo farw. Chwistrellwch unrhyw dyfiant newydd ar ôl 12 i 18 mis, fel ag a ddisgrifir isod.

Triniaeth ddilynol (Chwistrellu â Chwynladdwr a Chodi â Llaw)

Pa ddull bynnag a ddefnyddir, bydd angen triniaeth ddilynol. Gall egin oroesi yn y pridd am 3 i 5 mlynedd. Felly ar ôl codi'r llwyn neu ei drin, bydd angen ei chwistrellu eilwaith neu edrych eto i weld a oes egin angen ei dynnu.

Yn achos planhigion llai nag 1.5 metr o daldra a lle bo'n bosibl cyrraedd yr holl ddail â chwistrell cefn, gallwch eu trin â chwynladdwr addas. Mae'n hanfodol bod y chwynladdwr yn cael ei chwistrellu dros yr holl ddail ar y ddwy ochr. Efallai y bydd angen ichi chwistrellu'r eildro.

Gallwch chwistrellu unrhyw adeg o'r flwyddyn ond rhwng misoedd Mawrth a Hydref sydd orau. Peidiwch â chwistrellu pan fydd yn wyntog neu os ydych yn disgwyl glaw mewn 10 awr.

Rhaid bod label y chwynladdwr yn ei argymhell ar gyfer rhododendron ac yn nodi sut i'w ddefnyddio. Rhaid cadw at holl argymhellion y gwneuthurwr. Dilynwch argymhellion y 'Cod Gwyrdd' (Approved Code of Practice for the Safe Use of Pesticides on Farms and Holdings, MAFF 1998).

Gallwch dynnu unrhyw blanhigion sy'n ddigon bach (60cm neu lai) â llaw. Dylech naill ai gasglu'r torion a chael gwared arny'n nhw'n ddiogel neu os ydych yn eu gadael ar y safle, gofalwch na allan nhw ailwreiddio a chadwch nhw mewn lle diogel allan o'r gwynt i sychu.

W666 CLIRIO PRYSG (MECANYDDOL)

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd i chi allu cael taliad ar gyfer 'Clirio Prysg - Mecanyddol', yn unol â'ch Contract. Os ydych am ddefnyddio dulliau neu arddulliau lleol traddodiadol sy'n wahanol i'r safon, mae croeso i chi wneud hynny, ond os ydych am newid y safon yn sylweddol, rhaid cael caniatâd Llywodraeth Cymru cyn dechrau ar y gwaith.

Mae taliad ar gael tuag at gostau clirio prysg lle cytunwyd ar hynny a'i gynnwys yn eich Contract.

Mae prysg yn cynnwys llwyni prenaidd neu goed fel y ddraenen wen, helygen, eithin a'r fedwen sy'n rhywogaethau arloesol neu fanteisiol. Mae angen rheoli prysgwydd a/neu ei dynnu lle bo'n bygwth disodli cynefinoedd mwy gwerthfawr i fywyd gwyllt, yn achosi niwed i olion archeolegol, neu'n cuddio llwybrau cyhoeddus.

Er bod taliadau cyfalaf ar gael ar gyfer rheoli prysg, mae llawer o ardgaloedd o brysgwydd hefyd yn werthfawr eu hunain i'r dirwedd a'r bywyd gwyllt.

Torri prysg a'i godi

Er mwyn amddiffyn adar sy'n nythu, peidiwch â chlirio prysgwydd yn nhymor nythu'r adar 1 Mawrth - 31 Awst. Rhaid ichi ofyn am gyngor Llywodraeth Cymru os oes tebygrwydd bod rhywogaeth a warchodir, fel mochyn daear, yn bresennol.

Torrwch y prysg ar lefel y ddaear heb adael unrhyw fonion yn codi o'r tir. Neu gallwch gael gwared ag eginblanhigion bach drwy eu tynnu â llaw. Nid yw'n dderbyniol cael gwared â bonion mawr ac yna defnyddio bulldozer. Rhaid cael cytundeb Llywodraeth Cymru cyn gwneud ymgais i losgi prysgwydd.

Wrth dorri rhan o'r prysg (ar ymyl gwaun/rhos neu wrth dorri prysg trwchus yn flociau llai), ceisiwch sicrhau bod ymylon y prysg yn parhau i edrych yn anwastad ac yn naturiol. Mae cilfachau a lleoliadau cysgodol eraill yn arbennig o werthfawr i ieir bach yr haf a bywyd gwyllt.

Dylid codi deunydd sydd wedi'i dorri a'i gymryd oddi ar y safle oni bai bod Llywodraeth Cymru wedi cytuno'n wahanol neu fod y gwaith yn cael ei wneud i reoli coetir. Dan amgylchiadau o'r fath, dylid pentyrru deunydd yn ofalus dan y prysg sydd ar ôl a'i adael i bydru a rhoi lloches ychwanegol i fywyd gwyllt. Neu gallwch losgi deunydd sydd wedi'i dorri mewn manau a gytunwyd o flaen llaw sydd ymhell oddi wrth y prysg a'r coed.

Defnyddio chwynladdwyr

Ar ôl eu torri, bydd nifer o rywogaethau'n ymateb drwy dyfu egin newydd yn hytrach na marw ar unwaith. Gall y tyfiant hwn gael ei reoli drwy bori neu drwy dorri, ond mae'n bosibl y bydd angen trin naill ai'r bonyn neu'r aildyfiant â chwynladdwr addas.

Rhaid i label unrhyw gemegau sy'n cael eu defnyddio ddangos eu bod yn cael eu hargymell ar gyfer trin prysg (naill ai aildyfiant neu fonion wedi torri) ac ar gyfer eu defnyddio yn y fath fodd. Rhaid cadw at holl argymhellion y cynhyrchwyr sydd wedi'u nodi ar y label wrth ddefnyddio chwynladdwyr.

Dilynwch argymhellion y 'Cod Gwyrdd' (cod ymarfer wedi'i gymeradwyo ar gyfer defnyddio Plaladdwyr ar Ffermydd a Daliadau, MAFF 1998).

Rheoli Prysg ar Safleoedd Archeolegol

Mae nodweddion archeolegol fel beddrodau, caerau, hen bentrefi canoloesol neu hyd yn oed ochrau ffiniau syml yn aml wedi'u cadw orau dan orchudd o wair neu waun. Yr unig beth sydd ei angen i gynnal y gorchudd yw ei dorri'n ysgafn o dro i dro. Dylid sicrhau nad ydych yn amharu ar y pridd a bod y gorchudd o wair neu waun yn aildyfu'n gyflym.

W697 CWYMPO COED LLARWYDD IFANC (LLIF GLIRIO)

Mae cwmpo coed yn helpu i ddiogelu safle a'r amgylchedd o gwmpas trwy:

- gadw clefyd ar y safle a diogelu cymaint o goed ar y safle â phosib
- rhwystro clefyd rhag lledaenu o safle heintiedig i safle arall
- caniatáu i safle yr effeithir arno gan bla neu glefyd i addasu trwy dorri'r coed sydd wedi'u heintio
- gwneud lle i goed allai fod ag ymwrthedd i'r clefyd dyfu
- diogelu manteision amgylcheddol a chyhoeddus y safle cyfan – er enghraifft, fel cynefinoedd ar gyfer bywyd gwylt neu ar gyfer amddiffyn pren.

Bydd gofyn ichi gwmpo coed ar y safle sydd wedi'u heintio â phytophthora ramorum os cewch Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol sy'n gofyn ichi wneud hynny. Efallai y bydd angen ichi gwmpo'r coed a'r llwyni o amgylch hefyd. Bydd yr Hysbysiad yn dweud beth y bydd angen ichi ei wneud a phryd.

Cyn ichi ddechrau ar y gwaith, rhaid ichi gael y caniatadau isod os ydyn nhw'n berthnasol i'ch safle chi:

- cais i CNC am ganiatâd i weithio ar neu wrth ymyl safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA)
- cais i Cadw am ganiatâd i weithio ar neu wrth ymyl heneb restredig
- cais am drwydded i aflonyddu ar rywogaeth warchoddedig
- cais i'r cyngor lleol am ganiatâd i weithio ar goeden sy'n destun gorchymyn cadw coed (TPO).

Bydd yn rhaid ichi ofyn i CNC am drwydded gwmpo os ydych chi'n cwmpo coeden y tu allan i ffin yr Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol.

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd i chi allu cael taliad ar gyfer 'Cwmpo Coed Llarwydd Ifanc – llif glirio' yn unol â'ch Contract.

Mae llif glirio yn debyg i *brushcutter* ond bod ganddi lif sefydlog, a choes hir er mwyn ichi allu torri coed bach yn eu bôn heb orfod plygu.

Gellir rhoi taliad at gost cwmpo coed llarwydd ifanc lle cytunwyd ar hynny a'i gynnwys yn eich Contract.

Mae coed llarwydd ifanc yn golygu coed o dan 25 oed. Dim ond i dorri coed llarwydd y caiff y grant ei gynnig ichi oni bai bod cwmpo coed eraill yn gwbl angenrheidiol ichi allu clirio'r coed llarwydd yn ddiogel o ardal yr Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol. Ni chewch ddefnyddio'r grant i dorri coed a llwyni eraill am resymau gweithredol neu economaidd.

Peidiwch â chwmpo coed oni bai'ch bod wedi cael Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol neu drwydded gwmpo.

Os ydych wedi cael Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol, rhaid dilyn y cyfarwyddiadau arno.

Er enghraifft, gallai ddweud wrthyh:

- i gwmpo rhywogaeth benodol neu ei thrin â chemegau

- pa adeg o'r flwyddyn i'w chwmpo neu ei thrin
- sut i baratoi'r tir
- sut y dylech dorri'r goeden neu'r llwyn – â llaw (â llif glirio neu â llif gadwyn) neu â pheiriant (gan ddefnyddio tractor â chaban, neu â pheiriant ffustio os ydych yn clirio prysgwydd)

Bydd yr Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol yn dweud a ddylech ddinistrio'r coed ar y safle neu eu cario o'r safle. Bydd hefyd yn esbonio'r amodau y bydd yn rhaid ichi eu bodloni cyn mynd â'r coed o'r safle. Bydd p'un a gewch mynd ag unrhyw ran o'r goeden o'r safle yn dibynnu ar:

- y math o bla neu glefyd
- rhywogaeth y goeden
- y lleoliad (yn y coetir neu'r tu allan iddo)

Mae *Heterobasidium annosum* (Formes annosus gynt) yn fygythiad difrifol a chyson i goetiroedd ym Mhrydain, yn enwedig rhai conwydd. Mae bonion coed llarwydd yn arbennig mewn perygl mawr o gael eu heintio. Rydyn ni'n eich cynghori'n gryf felly i drin bonion ar bob safle lle rydych wedi cwmpo coed llarwydd. Mae hyn yn arbennig o bwysig os ydych am blannu coed conwydd eraill ar y safle. Mae gan Forest Research ganllawiau ar drin bonion sydd mewn perygl o gael eu heintio.

W698 CWYMPO COED LLARWYDD IFANC (OFFER MECANYDDOL)

Mae cwmpo coed yn helpu i ddiogelu safle a'r amgylchedd o gwmpas trwy:

- gadw clefyd ar y safle a diogelu cymaint o goed ar y safle â phosib
- rhwystro clefyd rhag lledaenu o safle heintiedig i safle arall
- caniatáu i safle yr effeithir arno gan bla neu glefyd i addasu trwy dorri'r coed sydd wedi'u heintio
- gwneud lle i goed allai fod ag ymwrthedd i'r clefyd dyfu
- diogelu manteision amgylcheddol a chyhoeddus y safle cyfan – er enghraifft, fel cynefinoedd ar gyfer bywyd gwylt neu ar gyfer amddiffyn pren.

Bydd gofyn ichi gwmpo coed ar y safle sydd wedi'u heintio â phytophthora ramorum os cewch Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol sy'n gofyn ichi wneud hynny. Efallai y bydd angen ichi gwmpo'r coed a'r llwyni o amgylch hefyd. Bydd yr Hysbysiad yn dweud beth y bydd angen ichi ei wneud a phryd.

Cyn ichi ddechrau ar y gwaith, rhaid ichi gael y caniatadau isod os ydyn nhw'n berthnasol i'ch safle chi:

- cais i CNC am ganiatâd i weithio ar neu wrth ymyl safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA)
- cais i Cadw am ganiatâd i weithio ar neu wrth ymyl heneb restredig
- cais am drwydded i aflonyddu ar rywogaeth warchoddedig
- cais i'r cyngor lleol am ganiatâd i weithio ar goeden sy'n destun gorchymyn cadw coed (TPO).

Bydd yn rhaid ichi ofyn i CNC am drwydded gwmpo os ydych chi'n cwmpo coeden y tu allan i ffin yr Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol.

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd i chi allu cael taliad ar gyfer 'Cwmpo Coed Llarwydd Ifanc – offer mecanyddol' yn unol â'ch Contract.

Mae offer mecanyddol yn cynnwys peiriannau heblaw am lif glirio.

Gellir rhoi taliad at gost cwmpo coed llarwydd ifanc lle cytunwyd ar hynny a'i gynnwys yn eich

Contract.

Mae coed llarwydd ifanc yn golygu coed o dan 25 oed. Dim ond i dorri coed llarwydd y caiff y grant ei gynnig ichi oni bai bod cwmpo coed eraill yn gwbl angenrheidiol ichi allu clirio'r coed llarwydd yn ddiogel o ardal yr Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol. Ni chewch ddefnyddio'r grant i dorri coed a llwyni eraill am resymau gweithredol neu economaidd.

Peidiwch â chwmpo coed oni bai'ch bod wedi cael Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol neu drwydded gwmpo.

Os ydych wedi cael Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol, rhaid dilyn y cyfarwyddiadau arno.

Er enghraifft, gallai ddweud wrthy:ch:

- i gwmpo rhywogaeth benodol neu ei thrin â chemegau
- pa adeg o'r flwyddyn i'w chwmpo neu ei thrin
- sut i baratoi'r tir
- sut y dylech dorri'r goeden neu'r llwyn – â llaw (â llif glirio neu â llif gadwyn) neu â pheiriant (gan ddefnyddio tractor â chaban, neu â pheiriant ffustio os ydych yn clirio prysgwydd)

Bydd yr Hysbysiad Iechyd Planhigion Statudol yn dweud a ddylech ddinistrio'r coed ar y safle neu eu cario o'r safle. Bydd hefyd yn esbonio'r amodau y bydd yn rhaid ichi eu bodloni cyn mynd â'r coed o'r safle. Bydd p'un a gewch mynd ag unrhyw ran o'r goeden o'r safle yn dibynnu ar:

- y math o bla neu glefyd
- rhywogaeth y goeden
- y lleoliad (yn y coetir neu'r tu allan iddo)

Mae *Heterobasidium annosum* (*Formes annosus* gynt) yn fygythiad difrifol a chyson i goetiroedd ym Mhrydain, yn enwedig rhai conwydd. Mae bonion coed llarwydd yn arbennig mewn perygl mawr o gael eu heintio. Rydyn ni'n eich cynghori'n gryf felly i drin bonion ar bob safle lle rydych wedi cwmpo coed llarwydd. Mae hyn yn arbennig o bwysig os ydych am blannu coed conwydd eraill ar y safle. Mae gan Forest Research ganllawiau ar drin bonion sydd mewn perygl o gael eu heintio.

W669 RHEOLI PLANHIGION GOESGYNNOL

Mae'r nodyn technegol hwn yn disgrifio'r safon y bydd gofyn i'r gwaith ei chyrraedd i chi allu cael taliad ar gyfer 'Rheoli Planhigion Goresgynnol', yn unol â'ch Contract. Mae hyn yn cynnwys rhywogaethau fel 'Clymog Japan', 'Jac y Neidiwr' ac 'Efwr Enfawr'.

Cyflwynwyd planhigion egsotig fel 'Clymog Japan', 'Jac y Neidiwr' ac 'Efwr Enfawr' ym Mhrydain yn y 19eg Ganrif, am resymau addurniadol yn bennaf. Mae'n rhain wedi dod yn gyffredin iawn erbyn hyn, gan greu problemau drwy orlethu rhywogaethau brodorol ac, mewn rhai achosion, wneud niwed i ochrau nentydd a glannau afonydd.

'Clymog Japan' yw'r un fwyaf cyffredin ac ymledol o'r rhywogaethau hyn o bell ffordd. Mae'n blanhigyn lluosfwydd sy'n tyfu'n gyflym ac yn gorlethu llystyfiant arall. Gall achosi difrod mawr i argloddiau, waliau a phafin. Lle mae'n tyfu'n drwchus gall gyrraedd 2m o uchder yn ystod yr haf ond yn y gaeaf mae'r planhigyn yn edwino ac yn gadael swp o goesynnau brown amhrydferth.

Mae'r planhigyn yn lledu mewn tair prif ffordd:

- Drwy goesynnau tanddaearol (rhisomau). Mae'r blagur newydd yn tyfu o'r rhain ac yn ymledu i'r pridd o'u cwmpas.
- Pan fydd darnau o risom yn y pridd yn cael eu symud yn ystod gweithrediadau symud pridd. Tipio pridd a rwbl adeiladu yn anghyfreithlon yw un o'r prif resymau pam mae'r planhigyn wedi ymledu mor gyflym dros rannau helaeth o'r wlad.
- Pan fydd pridd ar lannau afonydd yn erydu ac mae coesynnau a rhisomau yn cael eu symud i lawr yr afon i safleoedd newydd.

Mae'n hanfodol bod lledaeniad 'Clymog Japan' yn cael ei reoli a bod y planhigyn yn cael ei atal rhag cydio mewn ardaloedd sydd wedi bod yn rhydd ohono hyd yn hyn.

Yn gyffredinol, mae modd rheoli 'Clymog Japan', 'Jac y Neidiwr' ac 'Efwr Enfawr' drwy dulliau tebyg. Mae'r driniaeth yn cynnwys cyfuniad o dechnegau mecanyddol a chemegol. Efallai y bydd dulliau cwbl fecanyddol megis torri, tynnu a phori yn well o dan rai amgylchiadau, ond dim ond os bydd Rheolwr eich Contract wedi cytuno ar yr holl fanylion ymlaen llaw y bydd modd i waith o'r fath gael ei ariannu fel rhan o'r rhaglen gwaith cyfalaf.

Bydd angen cytuno ar raglen waith systemataidd, dros sawl blwyddyn, gyda'ch Swyddog Prosiect er mwyn sicrhau bod y dulliau rheoli yn effeithiol. Dylech gymryd gofal arbenng wrth drin 'Efwr Enfawr' gan fod y planhigyn yn gallu achosi llid y croen.

Dulliau Gwaith

Mae'r taliad yn cynnwys darpariaeth ar gyfer gwaith torri cychwynnol ynghyd â thair triniaeth â chemegyn addas. Mae'r dull trin a'i amseriad yn amrywio ychydig ar gyfer pob rhywogaeth.

Clymog Japan

- Yn ystod y gaeaf cyn i chi ymgymryd â'r driniaeth, cliriwch yr holl ddeunydd planhigion wedi edwino o'r ardal sydd i'w thrin.
- Pan fydd planhigion Clymog Japan tua 1.5m o uchder y bydd y dulliau rheoli cemegol yn gweithio orau Dylech chi dorri unrhyw blanhigion sy'n uwch na hynny i lefel y ddaear gan ddefnyddio peiriant lladd gwair neu dorrwr brws a gadael i'r planhigion ailgyffwrdd i uchder

addas i'w trin. (Bydd hyn yn cymryd tua 3- 4 wythnos).

- Ewch ati i chwistrellu neu daenu chwynladdwr priodol rhwng mis Mai a mis Medi.

Jac y Neidiwr

- Taenwch chwynladdwr priodol ar ddiwedd y gwanwyn a chyn diwedd mis Mehefin. Mae'n bwysig gwneud hyn cyn i'r planhigion flodeuo a hadu.

Efwr Enfawr

- Taenwch chwynladdwr priodol o fis Mawrth ymlaen, pan fydd y planhigyn rhwng 0.5m a 1.5m o uchder.
- Dylech dorri planhigion sy'n uwch na 1.5m a gadael iddynt ailgyfnewid i tua 0.5m - 1.5m o uchder cyn eu chwistrellu. Dylech wisgo dillad diogelwch addas wrth weithio ger Efwr Enfawr. Mae'n rhaid i'r holl doriadau gael eu dinistrio gan fod y planhigyn yn gallu achosi llid y croen.

Defnyddio Chwynladdwyr

Ym mhob achos mae'n rhaid i bob chwynladdwr a ddefnyddiwch gynnwys label sy'n argymhell eich defnydd arfaethedig, a'r ffordd rydych yn bwriadu ei ddefnyddio. Dylech ddilyn pob un o argymhellion 'Follow the recommendations in the Green Code' ar label y gweithgynhyrchydd yn fanwl gywir. Argymhellir y Cod Ymarfer Cymeradwy ar gyfer y Defnydd Diogel o Chwynladdwyr a'r defnydd o glwt-chwynnu, gan fod y dull hwn (ar Ffermydd a Daliadau, MAFF 1998) yn helpu i atal chwynladdwyr rhag ymledu, ond mae chwistrellu chwyn gan ddefnyddio chwistrellydd cefn â ffroenell hefyd yn dderbyniol.

Pan fyddwch yn gweithio ger cyrsiau dŵr, dylech ddefnyddio chwynladdwr sydd wedi'i gymeradwyo at y defnydd hwn a dilyn cyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchydd.